

ע"פ 4131/13 - פאיז שמארי, מג'די שמארי, יוסף דרדון נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 4131/13

ע"פ 4329/13

לפני: כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער בע"פ 4131/13: פאיז שמארי

המערערים בע"פ 4329/13: מג'די שמארי
יוסף דרדון

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב
בת"פ 054891-09-12 מיום 28.04.2013 שניתן על-
ידי כב' השופט צ' גורפינקל

בשם המערער בע"פ 4131/13: עו"ד אורית חיון
בשם המערערים בע"פ
4329/13: עו"ד ויסאם לידאוי

בשם המשיבה: עו"ד לינור בן אוליאל

1. בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בת"פ 7522-07-12 (כב' השופט צ' גורפינקל) הרשיע את שלושת המערערים על פי הודאתם במסגרת הסדר טיעון שלא התייחס לעניין העונש, בעבירות של קשירת קשר לביצוע פשע של חטיפה לשם סחיטה לפי סעיף 499(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), חטיפה לשם סחיטה לפי סעיף 372 סיפא לחוק והסתרת חטוף לפי סעיף 375 לחוק. על מערערים 2 ו-3 נגזרו העונשים הבאים: 3 שנות מאסר בפועל, 18 חודשי מאסר על תנאי שלא יעברו תוך 3 שנים מיום שחרורם עבירה מסוג פשע הכוללת יסוד של אלימות או איום באלימות, וחייב כל אחד מהם לשלם למתלונן פיצוי על סך 7,500 ₪. על מערער 1 נגזרו עונשים דומים לשותפיו לתיק זה, אך בנוסף הופעל נגדו מאסר על תנאי של 12 חודש שהיה תלוי ועומד נגדו (ת"פ (ב"ש) 8263/05 מדינת ישראל נ' מצארי פאיז (5.5.2008)) - חציו במצטבר וחציו בחופף, כך שמערער 1 נידון לעונש מאסר בפועל של 3 שנים וחצי. כל אחד מהמערערים משיג על עונש המאסר בפועל. הוגשו שני ערעורים בנידון (ע"פ 4131/13 על ידי מערער 1 וע"פ 4329/13 על ידי מערערים 2 ו-3). בשל העניין המשותף יינתן פסק דין אחד.

2. ואלו עיקרי העובדות בהן הודו המערערים: אבי המתלונן (להלן: עבד) חב למעלה מ-400,000 ₪ למערער 1 ולאדם בשם ראאד דרדון. השניים איימו על עבד ועל המתלונן, במטרה שעבד ישלם את חובו, ואף חשפו בפניהם אקדח. בהמשך נקשר הקשר בין מערער 1 ודרדון למערערים 2 ו-3 במטרה לחטוף את המתלונן לאזור רמאללה על מנת שאביו עבד יפרע את חובו. כעבור שלושה ימים הגיעו מערערים 1 ו-2 וביקשו מהמתלונן שיתלווה אליהם לרכבם. מערער 2 דחף את המתלונן לרכב, ומערער 3, שהמתין ברכב, כיוון אקדח לראשו והם החלו בנסיעה לאזור רמאללה. בהגיעם ליעד, הוסתר המתלונן למשך ארבעה ימים בדירות מסתור שונות באזור תחת שמירה מתמדת. המתלונן הורשה ליצור קשר טלפוני עם משפחתו בלבד, לשם האצת תשלום החוב על ידם. במקביל ניהל מערער 1 משא ומתן עם משפחת המתלונן, במסגרתו דחה את הצעתם לפרעון חלקי של החוב לעת עתה. ביומה הרביעי של החטיפה, סוכם כי המתלונן ישחרר ובלבד שלא תהא מעורבות משטרתית. עם מתן האישור בכתב שוחרר המתלונן. בגין מעשים אלו הואשמו שלושת המערערים, דרדון ושותף נוסף בשם אלדין, בעבירות שנמנו לעיל.

3. דרדון ואלדין היו הראשונים להודות במעשיהם במסגרת הסדר טיעון. על פי ההסדר, התביעה עתרה להטלת עונשים שונים לרבות מאסר בפועל של עד 3 שנים. בית המשפט המחוזי בתל אביב בת"פ (ת"א) 4259-12-11 מדינת ישראל נ' ראאד דרדון (12.6.12) (כב' השופט ע' מודריק) גזר עליהם 3 שנות מאסר בפועל, ו-18 חודשי מאסר על תנאי, וחייב כל אחד מהם לפצות את המתלונן בסכום של 7,500 ₪. על חומרת גזר הדין הוגש ערעור, אשר נדחה על ידי בית משפט זה בע"פ 6478/12 ראאד דרדון נ' מדינת ישראל (17.4.2013).

4. בשני הערעורים שלפנינו הציגו המערערים מספר טענות כנגד חומרת עונש המאסר בפועל, חלקן חופפות וחלקן נבדלות. הטענות החופפות הן, ראשית, שלא ניתן משקל מספק להסכם הסולחה שנערך בין המערערים למשפחת המתלונן. לפי ההסכם, הצדדים הגיעו לכדי פיוס והם מוותרים על זכויותיהם זה כלפי זה. משמעות הדבר היא שבין היתר, מחלו המערערים לעבד על חובו. שנית, לא ניתן משקל ראוי לנסיבות האישיות ושיקולי השיקום של המערערים. מערער 1 הוסיף וטען כנגד הפעלת עונש המאסר על תנאי, וכן שבית משפט קמא לא פעל לפי העקרונות המנחים המנויים בתיקון 113 לחוק. מערערים 2 ו-3 טוענים עוד כי לא ניתן משקל מספק לחיסכון בזמן שיפוטי כתוצאה מהודאתם, וכן שמדובר בעונש מופרז לחומרה לנוכח נסיבות התיק ובהשוואה לגזרי דין שניתנו במקרים דומים.

5. קיומו של הסכם סולחה עשוי להוות שיקול בגזירת העונש, אך הוא אינו בגדר שיקול מכריע ואינו יכול לשמש תחליף לענישה על פי חוק (ראו ע"פ 6340/11 איאד זחיאקה נ' מדינת ישראל (16.2.2012)). הסכם הסולחה עשוי להיות שיקול במסגרת גזר הדין, אך משקלו ישתנה בהתאם לנסיבות המקרה. נפסק כי חומרת העבירה תפחית את משקלו של הסכם הסולחה (ראו ע"פ 636/05 אמג'דת דענא נ' מדינת ישראל (26.11.2007)).

בענייננו ביצעו המערערים עבירות חמורות. אמצעי החטיפה כדרך לגבות חוב - אף אם מדובר בחוב על פי דין - פוגע באושיות המשפט. עוד יש לזכור כי מטבעם של דברים, סופה של חטיפה אינו תמיד נראה בתחילת המעשה. נקודה זו נכונה במיוחד מנקודת מבטו של נפגע העבירה, הוא הנחטף. כפי שעולה, כל חטאו שהוא בנו של החייב. הפגיעה בנחטף אינה רק בשלילת חירותו שבוצעה בפועל, אלא בפוטנציאל הסיכון הטמון במעשה, שעלול אף להתדרדר לפגיעה פיזית חמורה. יצויין בהקשר זה הפחד ואי הוודאות המלווים את משפחת הנחטף במהלך ה"משא ומתן" בינם לבין החוטפים. עשיית דין עצמי על ידי החוטפים בקנה המידה המתואר - שימוש באקדח, חטיפה של בן בעל החוב למספר ימים ועריכת הסכם אי מעורבות משטרתית - מלמדת על המסוכנות הרבה של המערערים. בית המשפט חייב להשמיע קולו נגד תופעות מעין אלו המערערות על סמכותו ותפקידו בחברה. זאת ועוד, מגזר דינו של בית המשפט המחוזי ומתסקירי שירות המבחן עולה תמונה לפיה על אף הסכם הסולחה, הבעת הצער ולקיחת האחריות על ידי המערערים אינן כנות. ניכר כי שלושתם נוטים להמעיט מחומרת מעשיהם ורואים עצמם כקרבנות. זהו שיקול נוסף שעשוי להפחית ממשקלו של הסכם הסולחה, אם כי בעוצמה פחותה לעומת חומרת העבירה (ראו והשוו עניין דענא).

באשר לטענת מערערים 2 ו-3, לפיה עונשם חורג לחומרה ממתחם הענישה הראוי - זו נדונה ונדחתה אף היא על ידי בית משפט זה במסגרת ע"פ 6478/12, שם כאמור נגזר על המערערים עונש מאסר בפועל בשיעור זהה, ובו נקבע כי העונש האמור אינו סוטה ממדיניות הענישה בעבירות דומות.

יתר הטענות בדבר אי מתן משקל מספק לנסיבות האישיות ולחיסכון בזמן שיפוטי - אינן בעלות משקל של ממש. בית המשפט המחוזי התייחס בהרחבה לנסיבות חייהם של המערערים. כמו כן צוין מפורשות בגזר הדין כי המערערים אמנם הודו במעשיהם, אך הזכיר כי הודאתם ניתנה רק לאחר שמיעת עדי התביעה וחקירתו הנגדית של המתלונן, אשר נאלץ לחזור על הטראומה שעבר. גם טענת מערער 1 לפיה בית המשפט המחוזי לא פעל על פי העקרונות המנחים המנויים בתיקון 113 לחוק דינה להידחות. בית המשפט המחוזי התייחס בגזר דינו לסיכויי השיקום של כל אחד מהמערערים והקפיד לציין בעובדות המקרה מי מבין המערערים ביצע כל פעולה. חלקו של מערער 1 במעשים שבוצעו הוא משמעותי - הן טרם החטיפה והן בניהול המשא ומתן מול משפחת המתלונן וסירובו החוזר ונשנה לשחרר את המתלונן.

מערער 1 הסתייג מהפעלת עונש המאסר על תנאי נגדו, בנימוק שהעבירה הנוכחית אינה דומה לעבירה בגינה הוטל עונש המאסר על תנאי - סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה. יש לדחות גישה זו מכל וכל. התנאי הוטל על כל פשע. אין לנאשם "זכות" לעבור עבירה בתחום חדש שנכלל במאסר על תנאי, אך לא הורשע בה בהליך במסגרתו הוטל המאסר על תנאי. כידוע, אחת המטרות בהטלת מאסר על תנאי היא הרתעת נאשם מלעבור עבירות נוספות בעתיד. מאסר מותנה כשמו כן הוא. זהו עונש שנועד להכווין התנהגות עתידית. האפשרות להפעיל את התנאי תלויה אך ורק בבחירת נאשם לעבור עבירה נוספת שנתפסת ברשת התנאי לאחר מתן גזר הדין. יש הגיון עונשי איפוא בהטלת תנאי כנגד כל עבירת פשע במקרה המתאים, למשל נאשם שביצע עבירה חמורה שמלמדת על מסוכנות כללית. אם לא די בכך, בית המשפט המחוזי הפעיל את שיקול דעתו וחילק את המאסר על תנאי, כך שרק מחציתו תהא במצטבר, ומחציתו בחופף לעונש שהוטל בתיק זה.

עיקרו של דבר, נדמה כי המערערים בהליך שלפנינו נידונו לתקופת מאסר בפועל של 3 שנים בגין מקרה זה בשל שאיפתו המובנת של בית המשפט המחוזי לשמור על כלל אחידות הענישה, לנוכח עונש המאסר בפועל שנגזר על דרדון ואלדין. ייתכן מאוד שאילולא הסדר זה, היה מקום להטיל על המערערים עונש מאסר בפועל לתקופה ארוכה יותר. בכל מקרה, עונש המאסר בפועל של כל המערערים, לרבות אופן הפעלת המאסר על תנאי כנגד מערער 1, אינו חמור באופן המצדיק התערבות על ידי ערכאת הערעור.

6. הייתי מציע לחבריי לדחות את הערעור.

שׁוֹפֵט

השופט א' רובינשטיין:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה.

שׁוֹפֵט ת

אשר על כן, הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט נ' הנדל.

עמוד 4

ניתן היום, י"א באדר ב' התשע"ד (13.3.2014).

שופטת

שופט

שופט
